

Dějepisná olympiáda

Dějepisná olympiáda 55. ročník

*Dvě strany téhož příběhu: Jak muž a žena kráčeli dějinami – spolu,
proti sobě i vedle sebe*

Školní kolo – zadání I. kategorie
(základní škola a nižší ročníky víceletých gymnázií)

Jméno a příjmení	
Body celkem	

Důležité upozornění:

- 1) U každé otázky je rámeček, který uvádí maximální počet bodů za úkol, do prázdného políčka se pak doplní získaný počet bodů. Celkem je možné získat 80 bodů.
- 2) Úspěšný řešitel musí získat 60 % všech bodů, tj. 48 bodů z celkového počtu 80 bodů.

1. Přřiřaď k událostem správný letopočet:

Můžeš získat pouze 5 bodů, nebo 0 bodů. Úkol se hodnotí jako celek.

- 1) Otevření pražského gymnázia Minerva jako prvního dívčího gymnázia ve střední Evropě a) 1774
- 2) Povinná školní docházka v českých zemích pro obě pohlaví b) 1890
- 3) První žena doktorkou filozofie na Univerzitě Karlově c) 1919
- 4) První žena v ČSR vysokoškolskou profesorkou d) 1934
- 5) Volební právo pro ženy v českých zemích e) 1901

1)	b)
2)	a)
3)	e)
4)	d)
5)	c)

5	
---	--

2. Ve které z možností jsou události seřazeny ve správném chronologickém pořadí?

Za správnou odpověď získáš 2 body.

- a) tvorba Karoliny Světlé – vydání knihy Babička – Milada Paulová první docentkou UK – prosavení Emy Destinové ve světě
- b) Alžběta I. anglickou královnou – úmrtí Marie Terezie – vláda královny Kristiny ve Švédsku – poprava Marie Antoinetty
- c) volební právo žen v USA – Margaret Thatcher ministerskou předsedkyní vlády ve Velké Británii – první žena ve vesmíru – Madeleine Albright ministryní zahraničí USA
- d) uvěznění lidických žen v koncentračním táboře Ravensbrück – poprava Milady Horákové – olympijský triumf Věry Čáslavské – emigrace Martiny Navrátilové

2	
---	--

3. Pozorně si přečti, co o sobě říká dívka na obrázku.

Můžeš získat pouze 6 bodů, nebo 0 bodů. Úkol se hodnotí jako celek.

„Jmenuji se Marie, narodila jsem se v roce 1836, dnes je mi dvacet let a bydlím v Praze. Z nabídky vyber možnosti, které ve svém životě mám.“

(Písmena vypiš na linku pod nabídkou.)

- Mohu studovat na vysoké škole (A)
- Mohu získat vzdělání odchodem do kláštera. (B)
- Mohu se stát kvalifikovanou učitelkou. (C)
- Mohu pracovat jako chůva. (D)
- Mohu chodit do školy v rámci povinné školní docházky. (E)
- Mám právo samostatně nakládat s vlastním majetkem. (F)
- Mám právo volit. (G)

(B), (D), (E)

Úkol se hodnotí jako celek. Šest bodů soutěžící obdrží, pokud správně určí všechna požadovaná písmena.

6	
---	--

4. Roztříd' události podle toho, v které dějinné epoše se odehrály. K jednotlivým obdobím vypište písmeno ze závorky.

Za každou správnou odpověď získáš 2 body.

Nabídka:

ženy na Novém Zélandu získaly jako první na světě volební právo **(A)**; v Rusku vládla carevna Kateřina II. Veliká **(B)**; první ženy začaly studovat na univerzitách **(C)**; ženy nahradily v továrnách muže, kteří odešli do války **(D)**; na britský trůn usedla královna Alžběta II. **(E)**; královna Kunhuta byla uvězněna na Bezdězu **(F)**; Marie Terezie zavedla reformy **(G)**; Egyptu vládla královna Kleopatra **(H)**; lidé jako bohyni úrody uctívali Démétér **(CH)**; Anežka Česká založila na Starém Městě pražském špitál **(I)**

starověk **(H), (CH)**

středověk **(F), (I)**

raný novověk **(B), (G)**

19. století **(A), (C)**

20. století **(D), (E)**

10	
----	--

5. Kdo s kým tvořil partnerskou dvojici v české mytologii a středověkých dějinách?

Za každou správnou odpověď získáš 1 bod.

1) Oldřich	a) Kazi
2) Bořivoj I.	b) Judita
3) Bivoj	c) Jitka
4) Břetislav I.	d) Božena
5) Vladislav II.	e) Ludmila

1)	d)
2)	e)
3)	a)
4)	c)
5)	b)

5	
---	--

6. V každém oddílu vyber jedno nesprávné tvrzení.*Za každou správnou odpověď získáš 1 bod.***6.1. Co přes veškerou její vyspělost pro antickou společnost neplatí?**

- a) Ve Spartě měly ženy větší svobodu než v Athénách.
- b) Vznešené Římanky se účastnily politických voleb.**
- c) Bohyně byly součástí řeckého i římského pantheonu.
- d) V Athénách ženy neměly volební právo.

1	
---	--

6.2. Renesance přinesla do života Evropanů mnoho změn. Vyberte tu, která prozatím nenastala.

- a) Renesanční šlechtici i šlechtičny dbali na vzdělání a umění.
- b) Politická moc byla nyní přístupna stejně mužům i ženám.**
- c) Urození muži rozhodovali o sňatcích, ale ženy mohly mít vliv prostřednictvím věna a rodinných vazeb.
- d) Renesance přinesla do života nové ideály krásy a vzdělanosti.

1	
---	--

6.3. V důsledku průmyslové revoluce se proměňuje uplatnění žen v evropské společnosti. Vyberte tvrzení, které ale mezi tyto důsledky nepatří.

- a) Ženy nastupovaly do textilního průmyslu a služeb, často s nižší mzdou než muži.
- b) Ženy ve Francii pracovaly nejvíce v zemědělství.
- c) V českých zemích mohly ženy volit už od roku 1848.**
- d) Učitelky patřily k prvním profesím, kde ženy získaly širší uplatnění.

1	
---	--

6.4. Turbulentní vývoj 20. století postavil i ženu do nových rolí. Vyberte tu, která není pravdivá.

- a) V první světové válce ženy nahradily muže v továrnách a dopravě.
- b) České ženy získaly volební právo v roce 1919.
- c) Za druhé světové války byly ženy odsunuty jen do domácnosti a neúčastnily se odboje.**
- d) V socialistickém Československu bylo zaměstnání žen v průmyslu i službách běžné.

1	
---	--

*Ženy na fotografii převáží led. Spojené státy americké, 16. září 1918
(Zdroj: National Archives USA/HistoryLab)*

Za každou správnou odpověď získáš 2 body.

7.1. K čemu tato činnost sloužila – pro koho byla užitečná?

Led sloužil k chlazení v potravinářství a službách.

7.2. Proč vykonávají tuto činnost ženy?

Nahradily během první světové války muže, kteří byli v armádě.

Rok	Počty sňatků	Počty rozvodů
1920	135 714	3 618
1930	101 158	4 962
1940	115 261	7 945
1950	95 166	11 312
1960	74 173	12 970
1970	90 624	21 516
1980	78 343	27 218
1990	90 953	32 055
2000	55 321	29 704
2010	46 746	30 783
2024	44 486	20 796

Zdroj dat: Český statistický úřad,
viz. <https://csu.gov.cz/snatky-rozvody>

8. Za pomoci informací z tabulky a na základě svých znalostí odpovězte na následující otázky týkající se sňatků.

8.1. Jsou daná tvrzení správná, či nikoliv?

Za každou správnou odpověď získáš 1 bod.

- a) Největší rozdíl mezi počtem sňatků a rozvodů byl v roce 1920. **ANO/NE**
- b) Ve sledovaném roce druhé světové války byl počet sňatků nižší než v době nastupující hospodářské krize na počátku 30. let 20. století. **ANO/NE**
- c) V roce 2010 bylo sňatků nejméně a zároveň nejvíce rozvodů. **ANO/NE**
- d) Poměr počtů rozvodů k počtu sňatků je nejvyšší v roce 2010. **ANO/NE**

4

8.2. Čím byl způsoben rapidní nárůst rozvodů po druhé světové války, který roste prakticky až dodnes? Zakroužkuj všechny správné odpovědi.

Celkem získáš 1, nebo 2 body.

- a) Euforie z konce války vedla k tomu, že řada žen volila single život bez dětí a bez partnerů.
- b) Ukončit sňatek bylo díky změnám zákonů jednodušší.
- c) Komunistická vláda omezovala vliv církve a měnily se i společenské postoje – ubývalo církevních sňatků, které se nerozváděly, takže počet rozvodů rostl.
- d) Rozvod se stal módním trendem.

2

8.3. Vyber správné tvrzení o zrušení celibátu učitelek.

Za správnou odpověď získáš 1 bod.

- a) Celibát učitelek byl Československu zrušen po první světové válce, aby se zabránilo úbytku kvalifikovaných a zkušených učitelek, které opouštěly svoji profesi, protože si chtěly založit rodinu.
- b) Celibát učitelek byl Československu zrušen po druhé světové válce, aby učitelky mohly opustit svoji profesi, vdát se a podílet se svými muži na obnově válkou zničené země.
- c) Celibát učitelek byl zrušen po druhém Vatikánském koncilu v roce 1962.

2

8.4. Graf ukazuje, jak se v USA měnil počet uzavřených manželství. Podobné změny se objevovaly i v jiných částech světa. Zkus u tří z těchto čtyř momentů (konkrétních roků označených v grafu šipkou) formulovat zdůvodnění, proč tomu tak bylo.

Za každou správnou odpověď získáš 1 bod.

Zdroj: https://www.cdc.gov/nchs/data/hestat/marriage_rate_2018/marriage_rate_2018.htm?utm_source=chatgpt.com

1915 – V letech 1914–1918 probíhala **první světová válka**. Mnoho mužů bylo na frontě, společnost žila v nejistotě a lidé odkládali sňatky.

1930 – Po roce 1929 svět zasáhla **velká hospodářská krize**, která vedla k nezaměstnanosti a chudobě. Lidé často odkládali sňatek, protože si nemohli dovolit založit rodinu.

1944 – Rok 1944 spadá do **posledních let druhé světové války**. Po skončení války tedy přichází prudký pokles – mnoho mužů se nevrátilo, lidé byli chudí a museli se nejdřív postarat o základní živobytí.

1960 – Kolem roku 1960 už byla situace klidnější, ale společnost se měnila. Lidé začali **více studovat, stěhovat se do měst a zakládat rodiny později**. Také se měnil pohled na manželství.

3

9. Rozhodni, zda se uvedené osobnosti mohly setkat.*Za každou správnou odpověď získáš 1 bod.*

a) Marie Terezie a Fridrich II. Veliký	ANO/NE
b) Ludvík XIV. a Marie Antoinetta	ANO/NE
c) Julius Caesar a Kleopatra	ANO/NE
d) Marie Curie Sklodowska a Nikola Tesla	ANO/NE
e) Johann Sebastian Bach a Božena Němcová	ANO/NE

5	
---	--

10. Rozhodni o pravdivosti výroků týkajících se rodinného stavu a rodinných vazeb uvedených osobností.*Za každou správnou odpověď získáš 1 bod.*

a) Václav II. byl synem Václava I.	ANO/NE
b) Král a císař Karel IV. měl celkem čtyři manželky.	ANO/NE
c) Marie Terezie byla dcerou Karla VI.	ANO/NE
d) Manželkou T. G. Masaryka byla Američanka.	ANO/NE
e) Dcera Marie Curie-Sklodowské byla také vědkyně.	ANO/NE

5	
---	--

11.1. Doplně tajenku.

Za každé správně vyplněné slovo v tajence získáváš 1 bod. Za správně doplněnou tajenku poté další 1 bod.

B	L	A	N	K	A	
		D	A	V	I	D
	H	A	V	E	L	
T	O	M	Á	Š		
	M	A	R	I	E	
K	A	R	E	L		
		V	Á	C	L	A
Z	I	T	A			

První manželka Karla IV.
Přemožitel biblického Goliáše
Příjmení prvního prezidenta České republiky
Křestní jméno prvního prezidenta Československa
Matka Ježíše Krista
První český král, který se stal císařem Svaté říše římské
Český kníže a světec
Křestní jméno poslední české královny

Tajenka: Adam a Eva

9

11.2. Na základě výsledné tajenky doplň odpovědi na doplňující otázky níže.

Za každou zodpovězenou otázku získáváš 1 bod.

- a) Kde žila tato dvojice před vyhnáním? V ráji
- b) Které ovoce ochutnali? Jablko
- c) Kdo z této dvojice byl zrozen jako první? Adam

3

12. Pro splnění zadání se nejprve seznam s významem v textu zvýrazněných slov.

člunek – nástroj, který slouží k provlékání příčné nitě (útku) napnutými podélnými nitěmi (osnovou) při ručním tkaní

brdo – tkalcovský hřeben, který kromě utahování tkaniny také svými zuby zabezpečoval správný rozestup jednotlivých nití

tkalcovský stav – jednoduchý nástroj na ruční výrobu tkanin

příze – délková textilie z jednoho nebo více vláken

Dále najdeš text a otázky týkající se života žen a mužů v minulosti.

Výchozí text: úvodní odstavec k webovému článku Veroniky Mikešové *Žena v hledáčku archeologie* z online projektu archeologienadosah.cz Národního muzea

Člunek pozvolna proplová mezi osnovními nitěmi a její štíhlé ruce hbitě posouvají **brdo** střídavě nahoru a dolů. Vzor na látce už se začíná pěkně rýsovat. Ten nový **tkalcovský stav**, který jí muž vyrobil, je báječný. A tak pěkně voní čerstvým dřevem, honí se jí hlavou. Už nebude muset tkát na matčině stavu, teď má svůj vlastní, a tak dokončí novou halenu pro svého muže mnohem rychleji. A konečně bude mít čas utkat si také látku na nové šaty pro sebe, vždyť ty staré se na ní pomalu rozpadají. Z myšlenek na to, jestli si **přízi** obarví světlíci nebo rmenem, ji vytrhne pošťukávání malého uzlíčku, který se začíná zmitat na jejím klíně. Malá má zase hlad a klid na tkaní je tentam, ach. Dá jí tedy napít a půjde pomoci muži na pole. Pšenice se letos překonala ve svém množství, ale sama se neskldí. Taky to bude chtít vzít s sebou plný džbán vody ze studny, začíná být horko, rozvíjí plány. Slunce už se plně vyhouplo nad obzor a oba je čeká dlouhý den plný práce. Tak jako včera, tak jako zítra...

Tento příběh sestavený na základě archeologických nálezů pozůstatků lidské činnosti přesně popisuje běžný den v životě manželského páru ve středověku. Rozhodni se pro jednu z možností.

Vyberte variantu, která situaci popisuje nejpřesnějším způsobem. Za správnou odpověď získáš 2 body, za částečnou odpověď 1 bod.

a) S tvrzením souhlasím, protože archeologické nálezy jsou skutečnými předměty, s nimiž tito lidé ve středověku běžně pracovali, jsou dokladem jejich každodenní činnosti a nezpochybnitelným důkazem.

– **pomýlená odpověď nereflektující fiktivní povahu výchozího textu – bodů 0**

b) S tvrzením nesouhlasím, protože v příběhu nikde není uveden doklad o středověkém původu nalezených předmětů. U jednoduchého tkalcovského stavu mohla žena pracovat i v pravěku nebo v novověku. – **logická odpověď, která se soustředila jen na chronologickou část tvrzení – bod 1**

c) S tvrzením nesouhlasím, protože tento příběh je celý vymyšlený. I když jsou archeologické nálezy člunku nebo brda pravé, nemůžeme vědět, kdo s nimi skutečně pracoval. Není to popis minulosti, ale jen představa autorky textu o minulosti. – **nejlepší z možností, jež cílí na samu povahu výchozího textu – body 2**

13. Pokus se poradit kurátorovi muzea, kterému se pomíchaly popisky k několika pánským a dámským oděvním sbírkovým předmětům z 20. století. Přiřaď písmena jednotlivých muzejních popisů k písmenům označujícím sbírkové předměty. Všimni si a nezapomeň, že jedna popiska je tu navíc a k žádnému oděvnímu sbírkovému předmětu nepatří.

Můžeš získat pouze 3 body, nebo 0 bodů. Úkol se hodnotí jako celek.

kurátor – odborník, který spravuje sbírku v muzeu nebo galerii, pečuje o sbírkové předměty a organizuje výstavy

B)

G)

M)

P)

A) pánské tílko, textil, 20. stol. (inv. č. BO/ET-003080)

E) dámské společenské šaty, textil, 20. stol. (inv. č. BO/ET-003405)

I) dámské spodní prádlo, kombiné, textil, lněné plátno, 20. stol. (inv. č. BO/ET-003393)

O) pánská noční košile, textil, silon, 20. stol. (inv. č. BO/ET-003202)

U) dámská noční košile, textil, silon, 20. stol. (inv. č. BO/ET-003070)

B	U)
G	A)
M	E)
P	I)

3	
---	--

14. Jsem žena, která měla nárok na nejvyšší pocty, která chtěla chránit svoji zemi a která o sobě mohla říci:

„Pocházím z českého královského rodu.

Když zemřel můj otec, začal vládnout můj bratr. Když zavraždili mého bratra a království osiřelo, jeho přední šlechtici ve mně brzy začali vidět záruku pokračování předcházející dynastické tradice i zachování pořádků, které můj otec zavedl.

Byla jsem velmi mladá, ale vybrali mi za manžela chlapce ještě mladšího. Chtěla jsem mu být oporou, ale nikdy jsme si spolu nerozuměli. Vadil mu můj vliv v zemi i zájem o politiku. Přinutil mě pobývat daleko od Prahy na hradě Loket. Našeho prvorozeného syna odvezl na vychování do Francie. Žila jsem v Mělnice. Po neshodách s manželem jsem našla útočiště u dcery v Bavorsku.

Do Čech jsem se vrátila nemocná a zesláblá jen několik let před svou smrtí.“

Rozhodni, kdo jsem.

- a) Anežka Přemyslovna
- b) Kunhuta Přemyslovna
- c) Eliška Rejčka
- d) Eliška Přemyslovna
- e) Anna Jagellonská

2	
---	--

15. Pozorně si přečti následující ukázkou z Knihy Mileny Lenderové *Česká žena. Stručná historie* (2025).

Skutečnost, že narození dívky mělo neblahý aspekt ekonomický, je nesporná, S každou dcerou v rodině vyvstala otázka věna, což byla od středověku až do poloviny 20. století otázka velmi závažná.

Navzdory tomu, že osvícenský populacionismus přiznal hodnotu i dívce, [...] otcové prostě očekávali narození syna.

[...]

Poslat dítě do školy znamenalo zbavit rodinu jednoho páru pracujících rukou. Dívčata byla od útlého věku pravou rukou matčinou, byla nepostradatelná v při hlídání mladších sourozenců, výpomoci v kuchyni, na zahradě, na pastvě, v hospodářství.

Rozhodni o pravdivosti uvedených výroků.

Pokud se od středověku do poloviny 20. století narodila v rodině dívka:

- a) znamenalo to ekonomickou zátěž, protože bylo třeba mít pro ni věno **ANO/NE**
- b) na její vzdělání se kladl velký důraz, aby byla soběstačná, pokud se nevdá **ANO/NE**
- c) byla vnímána jako budoucí pracovní síla pro domácnost **ANO/NE**
- d) měla v rodině větší význam pro matku než pro otce **ANO/NE**

4	
---	--